

Oahppopládna sámegiellan nubbengiellan,

sámegiella 4

Dette er en lulesamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Sámedigge la mierredum 08.11.2019 Eksábmaárnik mierreduvvam
Sámedikkes 10.08.2020

Fámon 01.08.2020 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovdásj árvo

Sámegiella nubbingiellan, sámegiella 4 la giellafáhka ja guovdásj fáhka guládallamij, kulturdádjadibmáj, ávddamij ja identitehta ávddánibmáj. Fáhka galggá viehkedit oahppev sjaddat sámegielain. Gájka oahppe, aj sij gudi gájdosáhpadimev oadtju, galggi gielav nanos giellaáhpadimodellaj baktu oahppat. Fáhka galggá viehkedit oahppev buorre iesjdábdov ja jasska identitehtav oadtjot sámegielain, ja jut ávddánahtti tjanástagájt ietjasa giellasebrudahkaj, Sáb máj ja globála iemeálmukaktijvuohhtaj. Sámegielmáhtudahka uvsajt rahpá ja vaddá vejulasjvuodajt priváhta-ja barggoiellemín, ja oahppe bessi adnet ietjasa moattegielak ja moattekultuvralasj máhtudagáv nasjávna ja riikajgasskasasj dásen ja álgoálmukaktijvuodajn.

Gájka fága galggi áhpadusá árvvovuodov duohtan dahkat. Sámegiella nubbingiellan, sámegiella 4 galggá liehket tjanáduvvam sámé árvvoja, kultuvrraj ja árbbediehtuj. Fáhka galggá vaddet dádjadusáv sámé javllamvuogij ja subtsastallamdábij, sámé girjálásjvuoda ja gielalásj moattevuoda birra. Gielalásj ja dájdalís ávddánbuktemvuogij ja átsádiddje ja sjuggelis oahppamdájmaj baktu galggi oahppe bessat ávddánahttet berustimev, diehtemvájnogisvuodav ja dahkamávov. Sámegiella nubbingiellan, sámegiella 2 galggá doarjjot váj oahppe sjaddi jasska giellaaddnen gudi bukti ietjasa sámegiela máhtudagáv adnet ájádallamijda, ájádusáj báktemij, guládallamijda ja tjadnasijda iehtjádij gáktuj. Oahppe galggi bessat átsádallat buktet sámástit la ávkken sihke skávlán ja sebrudagán.

Guovdásj elementa

Sámástit

Oahppe galggi ávot sámástit vuostasj bále rájes. Sij galggi málsudahkes aktijvuodajn bessat sámástit. Oahppe galggi máhttet gulldalit, dádjadit ja adnet valjes njálmálasj gielav ságastaládijn, guládaládijn ja avtastaládijn iehtjádij. Galggi subtsastit ja ávddánbuktet vuogas láhkáj iesjgennga spontána ja gárvedam alma guládallamdilijn.

Láhkám ja tjállem

Oahppe galggi tevstajt láhkát ja hábbmit. Sij galggi láhkáma tjadá oahppat ja ávdedit láhkámmielav. Tevsta galggi oahppij dálásj ájggáj tjadnasit, ja dálásj ájge ja vássám ájge sámé kultuvrraj ja subtsastallamdáhpáj. Oahppe galggi tjállet tevstajt ma guládalli.

Giella vuogádahkan ja máhtteliisvuohtan

Oahppe galggi sjaddat jasska giellaaddne gudi iesjgenngaguládallamvuogijt háldadi. Sij galggi oahppat vuodulasj jiednadimev ja báhkosájádimev, duollatjállemav ja gielalásj struktuvrajt. Oahppe galggi máhttet adnuj válddet vuogas giellaoahppamstratesjijjajt ja digitála nævojt

Fágajgasskasasj tiemá

Álmmukvarresvuohta ja bierggim

Sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, merkaj fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuohta ja bierggim ahte giella máhttá oahppij identitiehtav nannit, ja oahppe galggi gievrrodit buorre iesjdåbdov ja jasska identitiehtav sámegeielan. Dat soajttá oahppijda vaddá dåbdov jut aktijvuohtaj gulluji.

Demokratijja ja viesátguojmmevuohta

Sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, merkaj fágajgasskasasj tiebmá demokratijja ja viesátguojmmevuohta ahte iesjgennga sáme sebrudagá aktan li moattebelak Sábme gånna li moatte lágásj æládusá, árbbedábe, kultuvra ja giela. Fága baktu sjaddi oahppe diedulattja jut javllamvuoge, njálmálasj subtsasa ja girjálásjvuohta vájkkudi gáktu gehtjastip ja dádjadip væráldav

Guoddelis ávddånibme

Sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, merkaj fágajgasskasasj tiebmá guoddelis ávddånibme ahte oahppe bessi ájadallat gáktu ulmusj, birás ja sebrudahka nubbe nubbáj vájkkudi, ja gáktu dat boahtá ávddån sámegeielajn, sáme tevstajn ja girjálásjvuodan ja væráltdádjadusán.

Vuodotjehpudagá

Njálmálasj tjehpudagá

Njálmálasj tjehpudagá sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, la buktet iehtjádij guládallat gulldalime, dádjadime, subtsastallama ja ságastallamij oassálasstema baktu. Ávddånibme vuolggá bierggimis álkkes árggabæjválasj ságastallamij gitta sæbrrat ienep ja ienep kompleksa gulldalim- ja ságastimdilijda. Dat merkaj mañenagi adnuj válddet valjep báhkoanndudagáv ja ienep gielalásj struktuvrajt.

Buktet tjállet

Buktet tjállet sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4 la buktet tjálalattjat guládallat. Ávddånibme vuolggá buktemis álkkes bágojt ja gárgadisájt tjállet gitta buktet plánit, hábbmit ja dåmadit iesjgenngalágásj tevstajt ma li

hiebaduvvam ulmmáj, sisadnuj, mediumij ja vuosstáiváldáj. Dat merkaj maŋenagi adnuj válldet valjep báhkoboanndudagáv, buktet ienep grammatihkalasj njuolgadusájt ja gielalassj struktuvrajt ja adnet stratesijijajt, viehkkænævojt ja gálđoijt vuogas láhkáj.

Buktet láhkát

Buktet láhkát sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, la dádjadit iesjgengalágásj tevstaj sisanov. Ávddånibme vuolggá buktemis láhkát bágoijt, gárgadisájt ja álkkes tevstajt gitta dádjadit iesjgengalágásj tevstajt iesjgenga hámiij ja ulmij. Dat aj sisadná tevstajt majna li lågo, stuorrudagá, ja ájgge- ja mihttimavtadagá. Dat merkaj dádjadit ienep ja ienep bágoijt, moallánahkoijt ja gielalassj struktuvrajt ja adnet stratesijijajt ja viehkkænævoijt vuogas láhkáj.

Digitála tjehpudagá

Digitála tjehpudagá sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, la buktet adnet digitála ræjdoijt, medijájt ja ressursajt giellaoahppamin ja tjálatattjat ja njálmálatattjat guládallat. Ávddånibme vuolggá digitála ræjdoijt stáhkamis ja gæhttaladdamis gitta ienebut buktet digitála ræjdoijt iesjrádálattjat adnet diedoijt viedtjat ja átsádit ja hábbmit tjoahkkájbiejadum buktagijit. Dasi gullu aj buktet diedoijt dálkkut ja árvustallat ja digitála dájđov ávddánahttet.

Máhtudakulme ja árvustallam

Jo2 Viddnofágalassj oahppoprográmma máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme jo2 viddnofágalassj oahppoprográmmamaŋŋela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- adnet bágoijt ja moallánahkoijt ietjas árggabiejve ja lahkabirrasa birra.
- ságastallat ja subtsastit vásádusáj ja ájggomusáj birra
- buojkodit ja ávddånibuktet oahpes ássijit
- gulldalit, láhkát ja sjuggelit barggat tevstaj ja sáme subtsasij
- tjállet oanes tevstajt ma diededi, subtsasti ja gatjádi
- adnet tjielgas jiednadimev ja dádjadahte báhkossájádimijit ja gárgadisstruktuvrajt

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkkæn ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, jo2 viddnofágalassj

oahppoprográmmán gá guldali, lánki ja bessu vuosedit sij tevstajt dádjadi, gá vuoro milta ságastalli, ja gá hábbmiji tevstajt ma guládalli.

Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet oahppamiellaj málsudahkes barggamvuogij baktu gánná oahppe bessu praktihkallattjat, guoradalle ja sjuggelis lánkáj barggat. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4. Oahppe galggi bessat gæhttaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedu, galggi bessat moalgget majt ietjasa mielas bukti, ja ietjasa fágallasj ávddánime badjel reflekerit. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti vág oahppe bessu bagádallamij milta oahppat sámástit.

Loahppaárvustallam

Ábbálasjkaraktierra galggá gávvidit oahppe ábbálasj máhtudagáv sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4 gá álli jo2 viddnofágallasj oahppoprográmma áhpadimev. Áhpadiddje galggá plánit ja dilev láhtjet vág oahppe bessu vuosedit ietjasa máhtudagáv málsudahkes vuogij majda gulluji dádjadibme, refleksjávnná ja lájttális ájádallam iesjgenga dilijn. Áhpadiddje galggá vaddet avtav karaktierav sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4, oahppe njálmálasj ja tjálasj máhtudagá milta fágan.

Jo1 oahppogárvedime oahppoprográmma máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme jo1 oahppogárvedime oahppoprográmma manjela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- adnet bágojt ja moallánahkojt ietjasa árggabiejve ja lahkabirrasa birra
- ságastallat ja subtsastit vásádusáj ja ájggomusáj birra
- buojkodit ja ávddánbuktet oahpes ássijit
- guldalit, lánkát ja sjuggelit barggat tevstajt ja sámesubtsasij
- tjáallet oanes tevstajt ma diededi, subtsasti ja gatjádi
- adnet tjelgas jiednadimev ja dádjadahte báhkosájádimijt ja gárgadisstruktuvrajt

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedu ja ávddánahtti máhtudagáv sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4, jo1 oahppogárvedime oahppoprográmmán gá guldali, lánki ja bessu vuosedit sij tevstajt dádjadi, gá vuoro milta ságastalli, ja gá hábbmiji tevstajt ma guládalli.

Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet oahppammiellaj málsudahkes barggamvuogij baktu gánná oahppe bessi praktihkalattjat, guoradalle ja sjuggelis láhkáj barggat. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4. Oahppe galggi bessat gæhttaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasa mielas bukti, ja ietjas fágalasj ávddánime badjel reflekterit. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti vág oahppe bessi bagádallamij milta oahppat sámástit.

Jo2 oahppogárvedime oahppoprográmma máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme jo2 oahppogárvedime oahppoprográmma manjela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- adnet málsudahkes bágojt ja moallánahkojt ietjas árggabiejve ja lahkabirrasa birra
- álgadit, jádon bisodit ja láhpadit ságastallamij
- ávddánbuktet ietjas vuojojt njálmálattjat
- buojkodit ja ávddánbuktet iesjgengea tiemájt
- gulldalit ja láhkát tevstajt ja subtsastit sisano birra
- átsádit ja ságastallat sáme girjásjvuoda birra
- tjállet tevstajt ma diededi, subtsasti ja gatjádi
- adnet dádjadahte báhkosájádimij ja gárgadisstruktuvrajt

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, jo2 oahppoprográmma gá gulldali, láhki ja kommentieriji tevstajt, gá ságastalli ja gá hábbmiji avtatrajác tevstajt ma guládalli.

Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet oahppammiellaj málsudahkes barggamvuogij baktu gánná oahppe bessi praktihkalattjat barggat, átsádit ja ájttsat. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4. Oahppe galggi bessat gæhttaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasa mielas bukti, ja ietjas fágalasj ávddánime badjel reflekterit. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti vág oahppe bessi bagádallamij milta sámástit dábdos ja ádá guládallamdilijn

Jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma maŋŋela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- adnet málsudahkes bágojt ja moallánahkojt ájggeguovddelis dáhpádusáj ja sáme kultuvra ja árbbedábe birra
- oassálasstet spontána ja plániduvvam ságastallamijda
- átsádit ja ávddánbuktet iesjgenŋa tiemájt
- gulldalit, láhkát ja ságastallat tevstaj birra
- átsádit ja sjuggelit barggat sáme báhkotsámij ja subtsastallamdábij
- diededit, subtsastit ja gávvidit njálmálattjat ja tjálalattjat
- adnet vuogas báhkosájádimev ja gárgadisstruktuvrav

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma gá gulldali, láhki ja ságastalli tevstaj birra, gá diedojt lánudalli oahpes ja ádå guládallamdilijn, ja gá hábbmiji avtatrajåk ja tjoahkkájbiejadum tevstajt.

Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet oahppamiellaj málsudahkes barggamvuogij baktu gánnå oahppe bessi ájtse ja guoradalle láhkáj barggat. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4. Oahppe galggi bessat gæhttjaladdat. Dajna máhtudagájŋ mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasa mielas bukti, ja ietjas fágallasj ávddánime badjel reflekterit. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti váj oahppe bessi bagádallamij milta joarkket ietjasa njálmálasj ja tjálalasj giellaoahppamav.

Loahppaárvustallam

Ábbålasjkaraktierra galggá gávvidit oahppe ábbålasj máhtudagáv sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4 gá ålli jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma áhpadimev. Áhpadiddje galggá plánit ja dilev láhtjet váj oahppe bessi vuosedit ietjasa máhtudagáv málsudahkes vuogij majda gulluji dádjadibme, refleksjávnnå ja lájttális ájádallam iesjgenŋa dilijn. Áhpadiddje galggá vaddet avtav 2 karakterav sámegeielan nubbingiellan, sámegeiella 4, oahppe njálmálasj ja tjálalasj máhtudagá milta fágan

Lasádus oahppomáhtudahkaj viddnofágalašj oahppoprográmma máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme lasádus oahppomáhtudahkaj viddnofágalašj oahppoprográmma maŋŋela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- adnet málsudahkes bágojt ja moallánahkojt ietjas árggabiejve ja lahkabirrasa birra
- álgadit, jádon bisodit ja lāhpedit ságastallamijt
- ávddānbuktet ietjas vuojnojt njālmālattjat
- buojkodit ja ávddānbuktet iesjgenŋa tiemājt
- gulldalit ja lāhkāt tevstajt ja subtsastit sisano birra
- ātsādit ja ságastallat sáme girjālasjuoda birra
- tjāllet tevstajt ma diededi, subtsasti ja gatjādi
- adnet dādjadahhte bāhkosājādimijt ja gārgadisstruktuvrajt
- adnet málsudahkes bágojt ja moallánahkojt ájggeguovddelis dāhpādusāj ja sáme kultuvra ja árbbedābe birra
- oassālasstet spontāna ja plāniduvvam ságastallamijda
- ātsādit ja ávddānbuktet iesjgenŋa tiemājt
- gulldalit, lāhkāt ja ságastallat tevstaj birra
- ātsādit ja sjuggelit barggat sáme bāhkotsāmij ja subtsastallamdābij
- diededit, subtsastit ja gāvvidit njālmālattjat ja tjālalattjat
- adnet vuogas bāhkosājādimev ja gārgadisstruktuvrav

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddānahttet. Oahppe vuosedi ja ávddānahtti máhtudagáv sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4, jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma gā gulldali, lāhki ja ságastalli tevstaj birra, gā diedoijt lānudalli oahpes ja ādā gulādallamdilijn, ja gā hábbmiji avtatrajāk ja tjoahkkājbiejadum tevstajt.

Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassālasstemij ja arvusmahttet oahppammiellaj málsudahkes barggamvuogij baktu gānnā oahppe bessi ájtse ja guoradalle lāhkāj barggat. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddānime birra sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4. Oahppe galggi bessat gæhttjaladdat. Dajna máhtudagājn mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasa mielas bukti, ja ietjas fágalašj ávddānime badjel reflekterit. Áhpadiddje galggá bagādallat ienep oahppama gāktuj ja áhpadimev hiebadit navti vāj oahppe bessi bagādallamij milta njālmālasj ja tjālalasj sámegiellav adnet dābdos ja ādā gulādallamdilijn.

Loahppaárvustallam

Ábbálasjkaraktierra galggá gávvidit oahppe ábbálasj máhtudagáv sámegiellan nubbingiellan, sámegiella gá álli lasádus oahppomáhtudahkaj - viddnofágalsj oahppoprográmmaj áhpadimev. Áhpadiddje galggá plánit ja dilev láhtjet váj oahppe bessi vuosedit ietjasa máhtudagáv málsudahkes vuogij majda gulluji dádjadibme, refleksjávnná ja lájttális ájádallam iesjgenga dilijn. Áhpadiddje galggá vaddet avtav karakterav sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4, oahppe njálmálasj ja tjálasj máhtudagá milta fágan.

Árvustallamárnik

Ábbálasj árvustallam

Jo2 viddnofágalsj oahpposuorge maŋjela: Oahppijn galggá akta ábbálasjkarakterra

Jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma maŋjela: Oahppijn galggá akta ábbálasjkarakterra

Jo3 lasádus oahppomáhtudahkaj oahppoprográmma maŋjela: Oahppijn galggá akta ábbálasjkarakterra

Eksábma oahppe

Maŋjel jo2 viddnofágalsj oahppoprográmma: Oahppe soajtti vuorbádúvvá nálmalásj eksábmaj sámegiella nubbingiellan, sámegiella 4, aktan gárvedimásijn. Njálmalásj eksábma dagádúvvá ja sensureridúvvá bájkálettjat.

Maŋjel jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma: Oahppe soajtti vuorbádúvvá tjálasj eksábmaj, sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4. tjálasj eksábma dagádúvvá ja sensureridúvvá guovdásj ásadusájs. Oahppe soajtti aj vuorbádúvvá njálmálasj eksábmaj, aktan gárvedimásijn. Njálmalásj eksábma dagádúvvá ja sensureridúvvá bájkálettjat.

Maŋjel jo3 lasádus dábalásj oahppomáhtudahkaj: Oahppe soajtti vuorbádúvvá tjálasj eksábmaj, sámegiellan nubbingiellan, sámegiella 4. tjálasj eksábma dagádúvvá ja sensureridúvvá guovdásj ásadusájs. Oahppe soajtti aj vuorbádúvvá njálmálasj eksábmaj, aktan gárvedimásijn. Njálmalásj eksábma dagádúvvá ja sensureridúvvá bájkálettjat.

Eksábma privatistajda

Maŋŋel jo2 viddnofágalasj oahppoprográmma: Privatista galggi tjadádit njálmálasj eksámav sámegeellan nubbingiellan, sámegealla 4. Njálmálasj eksábma dagáduvvá ja sensureriduvvá bájkálattjat. Fylkkasuohkan mierret jus galggá liehket gárvedimoasse privatistajn bájkálattjat mierreduvvam eksáman.

Maŋŋel jo3 oahppogárvedime oahppoprográmma: Privatista galggi tjadádit tjálasj eksámav sámegeellan nubbingiellan, sámegealla 4. Tjálasj eksábma dagáduvvá ja sensureriduvvá guovdásj ásadusájs. Duodden galggi privatista tjadádit njálmálasj eksámav. Njálmálasj eksábma dagáduvvá ja sensureriduvvá bájkálattjat. Fylkkasuohkan mierret jus galggá liehket gárvedimoasse privatistajn bájkálattjat mierreduvvam eksáman.

Maŋŋel jo3 lasádus dábasj oahppomáhtudahkaj: Privatista galggi tjadádit tjálasj eksámav sámegeellan nubbingiellan, sámegealla 4. Tjálasj eksábma dagáduvvá ja sensureriduvvá guovdásj ásadusájs. Duodden galggi privatista tjadádit njálmálasj eksámav. Njálmálasj eksábma dagáduvvá ja sensureriduvvá bájkálattjat. Fylkkasuohkan mierret jus galggá liehket gárvedimoasse privatistajn bájkálattjat mierreduvvam eksáman.